

БАНКРУТСТВО ЯК СИНТЕТИЧНИЙ ПОКАЗНИК РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА (ТП)

Розглядаються базові положення аналізу та оцінки рівня фінансової безпеки торговельного підприємства через інтегральний показник «ймовірність банкрутства».

Ключові слова: *фінансова безпека, «ймовірність банкрутства», експрес-діагностика, математичні модулі.*

Рассматриваются базовые положения анализа и оценки уровня финансовой безопасности торгового предприятия посредством интегрального показателя «вероятность банкротства».

Ключевые слова: *финансовая безопасность, «вероятность банкротства», экспресс-диагностика, математические модули.*

The basic situation of the analysis and evaluation of the financial security of commercial enterprises through an integrated indicator of «the probability of bankruptcy» is considered in the article.

Key words: *financial security, «the probability of bankruptcy», rapid diagnosis, mathematical modules.*

Постановка проблеми. Для створення надійної системи управління економічною безпекою торговельного підприємства (ТП) необхідно застосовувати комплекс підходів до аналізу і прогнозування рівня його фінансової безпеки. В економічній теорії існують різні точки зору щодо існуючих моделей оцінки фінансового стану підприємства та схильності його до банкрутства. Здебільшого з них виділяється складність в адаптації даних моделей до діяльності вітчизняних підприємств. Розгляд найбільш поширених у світовій практиці моделей оцінки фінансового стану підприємства та схильності його до банкрутства, з урахуванням результатів діагностики рівня економічної безпеки на основі оцінки його фінансової складової, потребують не тільки поглибленого вивчення, а і конкретних досліджень, спрямованих на розвиток методології визначення рівня його економічної безпеки.

Ринкові умови спонукають до вирішення низки проблем, які безпосередньо впливають на ефективність процесу господарювання ТП. Без створення належного механізму забезпечення фінансової безпеки ТП неможливо на конкурентоспроможному рівні досягти стійкого фінансового стану та позитивних фінансових результатів. Тому в сучасних умовах механізм забезпечення фінансової безпеки ТП має

діяти як ефективний засіб його стійкого та динамічного розвитку. З огляду на це важливим і актуальним завданням стає формування інтегрального показника рівня фінансової безпеки, яким виступає синтетичний показник «ймовірність банкрутства».

Стан дослідження. Дослідженню поняття фінансової безпеки підприємства присвячені роботи ряду науковців, зокрема: І. Бланка [2], І. Васильців [4], Г. Кузенко [7], Д. Ковальова [6], Ф. Євдокімова [5], О. Мізіна [5], І. Плетнікова [6] та інших. Дослідники виділяють фінансову безпеку як складову економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності, зазначаючи, що її оцінка може ґрунтуватися на різних показниках, у тому числі і на такому синтетичному показникові, як «ймовірність банкрутства». З огляду на це, існує багато підходів до застосування даного показника для визначення інтегральної оцінки фінансової безпеки підприємства, що зумовлює необхідність їх систематизації в єдину методичну базу для оцінки рівня фінансової складової економічної безпеки ТП.

Проблемою забезпечення фінансової складової економічної безпеки ТП в Україні займаються недостатньо та некомплексно, приділяючи основну увагу методології антикризового управління рівня корпоративного утворення, а не ТП, як такого. При цьому дуже важливо, щоб рішення про забезпечення фінансової безпеки приймалися, починаючи з моменту становлення ТП і проектування його бізнес-процесів, що висуває фінансову складову їх забезпечення в число першочергових.

Метою статті є систематизація методів оцінки рівня фінансової безпеки ТП через інтегральний показник «імовірність банкрутства».

Виклад основних положень. У світовій практиці вже накопичений достатній досвід інтегральної оцінки рівня фінансової складової економічної безпеки підприємств [1; 2; 3]. Аналіз фінансового стану методами експрес-діагностики [7] показує, що одні оціночні показники перевищують свої нормативні значення, а інші – є нижчими за них, діагностуючи при цьому настання кризи [4]. Як мінімальний критерій стійкості фінансового стану підприємства використовується імовірність банкрутства [8]. Ситуація, коли всі показники сигналізувати б про банкрутство, достатньо рідкісна і дуже небажана, оскільки в цьому випадку фінансове оздоровлення такого підприємства вже навряд чи можливо. Виходячи з того, що різні групи показників відображають різні фінансові процеси, доцільно проводити комплексний аналіз для отримання інтегральної оцінки фінансового стану підприємства. Критерієм даної оцінки і виступає вірогідність настання банкрутства.

У світовій економічній літературі [8; 9; 10] виділяють наступні моделі оцінки фінансового стану підприємства та схильності його до банкрутства:

- 1) двофакторна модель оцінки імовірності банкрутства Альтмана¹;
- 2) оцінка імовірності банкрутства на основі Z – розрахунку Альтмана;
- 3) модель Фулмера;
- 4) модель Спрінгейта;
- 5) модель Ліса для оцінки фінансового стану;
- 6) прогнозний метод Таффлера і Тісшоу;
- 7) оцінка фінансового стану за показниками У. Бівера;
- 8) модель PAS – коефіцієнта;
- 9) метод рейтингової оцінки фінансового стану Р.С. Сайфуліна та Г.Г. Кадикова;
- 10) R-модель прогнозу ризику банкрутства;
- 11) прогнозна модель Конана і Гольдера;
- 12) модель оцінки імовірності банкрутства Давидової-Белікова.

Однак, в економічній теорії існують різні точки зору щодо існуючих моделей оцінки фінансового стану підприємства та схильності його до банкрутства [10; 9]. Найпоширеніша серед них виділяє складність в адаптації даних моделей до діяльності вітчизняних підприємств [5].

Отже, надалі розглядаємо лише найбільш поширені у світовій практиці моделі оцінки фінансового стану підприємства та схильності його до банкрутства з урахуванням результатів діагностики рівня економічної безпеки на основі його фінансової складової.

Як відомо [4; 6], у вітчизняній практиці використовується система показників діагностики банкрутства підприємства, розроблена американським вченим У. Бівером. На сьогодні українськими вченими вже розроблені такі моделі, як дискримінанта інтегральної оцінки фінансового стану підприємства [5], яка базується на застосуванні методології дискримінантного аналізу на основі фінансових показників вибіркової сукупності вітчизняних підприємств і комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі використання матричних моделей [2]. Цей метод оцінки дозволяє виявити тенденції у динаміці фінансового стану підприємства.

Як відомо [1], банкрутство означає нездатність підприємства задовольняти у встановлений термін вимоги кредиторів й інвесторів. Основна мета проведення попереднього аналізу фінансового стану підприємства полягає в обґрунтуванні рішення про визнання структури балансу незадовільною, а підприємство – неплатоспроможним відповідно до системи встановлених критеріїв.

¹ Одна із найпростіших моделей прогнозування імовірності банкрутства. Використовується ще з 1975 р. – (авт.).

Для розрахунку ймовірності настання банкрутства на ТП можуть бути застосовані наступні методи (моделі): 4, 5, 6, 9, 12 з наведеного вище переліку.

Результати оцінки ймовірності банкрутства ТП ЗАТ «Львівхолд» 2007–2009 рр. представлені в табл. 1. На рис. 1 наведена динаміка зміни показника рівня ймовірності банкрутства ЗАТ «Львівхолд» 2007–2010 рр., й було визначено, що ймовірність настання банкрутства даного підприємства є дуже низькою. З рис. 1 видно, що такі моделі розрахунку ймовірності настання банкрутства, як модель Спрінгейта, Таффлера й Тісшоу, Ліса та показника платоспроможності Конана і Гольдера, протягом аналізованого періоду значних змін у динаміці не передбачають, та знаходяться в проміжку задовільних мінімальних значень показників рівня ймовірності настання банкрутства. Навіть те, що показники значень моделей Давидової і Белікова та Сайфуліна й Кадикова мають різні тенденції змін, не вплинуло на зміни рівня ймовірностей банкрутства ЗАТ «Львівхолд» протягом 2007–2010 рр.

Таблиця 1

Результат оцінки ймовірності банкрутства ТП ЗАТ «Львівхолд» (1), ТП ЗАТ «Велика Кишеня» (2), ТП ЗАТ «ВАМ-Сільпо» (3) упродовж 2007–2010 рр.

Назва моделі	Модель	№ підпр.	Результат 2007	Результат 2008	Результат 2009	Прогноз результату 2010
Модель Спрінгейта	$Z=1,03x1+3,07x2+0,66x3+0,4x4$	1	4,51	2,56	2,18	3,51
		2	6,55	3,53	5,20	6,54
		3	1,41	1,39	1,73	2,44
Показник платоспроможності Конана-Гольдера	$Z=0,16x1-0,22x2+0,87x3+0,10x4+0,24x5$	1	-0,04	-0,11	-0,13	-0,15
		2	-0,06	-0,05	-0,21	-0,02
		3	-0,14	-0,15	-0,29	-0,33
Модель Ліса	$Z=0,063k1+0,092k2+0,057k3+0,001k4$	1	-0,03	0,03	0,049	0,058
		2	0,089	0,109	0,089	0,10
		3	0,05	0,05	0,03	0,04
Модель Таффлера й Тісшоу	$Z=0,53k1+0,13k2+0,18k3+0,16k4$	1	2,049	1,099	1,053	1,52
		2	-4,75	6,71	3,46	6,75
		3	2,04	2,10	2,80	3,14
Модель Сайфуліна й Кадикова	$R=2k1+0,1k2+0,08k3+0,45k4+k5$	1	2,40	1,00	1,039	1,31
		2	2,71	3,17	2,71	3,30
		3	3,55	3,20	5,40	5,09
Модель Давидової і Белікова	$Z=8,38k1+1,0k2+0,054k3+0,63k4$	1	7,78	5,77	7,21	6,89
		2	6,71	6,60	6,20	6,51
		3	4,00	4,28	2,51	2,91
Модель Чесера	$P=1/(1+Ey) Y=0,20434-5,24k1+0,0053k2-6,6507k3+4,4005k4-0,0791k5-0,102k6$	1	2,70	0,079	-1,57	-2,0
		2	-3,05	-3,87	-2,71	-3,48
		3	-0,74	-0,82	-0,59	-1,20

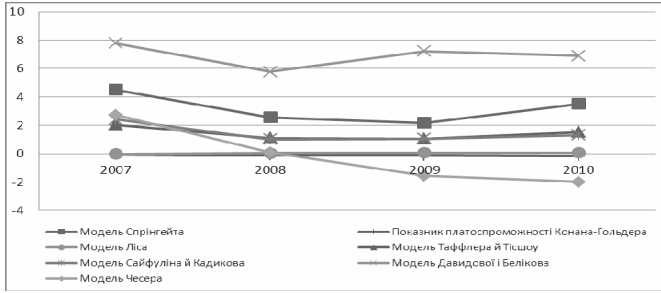

Рис. 1. Динаміка зміни показника рівня ймовірності банкрутства ПП ЗАТ «Львівхолод»

Однак, вважається [6], що використання вищезазначених моделей вимагає значної застороги, оскільки вони не повною мірою підходять до оцінки ризику банкрутства вітчизняних суб'єктів господарювання через різну методику відбиття інфляційних факторів і різної структури капіталу, а також через розходження у законодавчій й інформаційній базі.

Результати оцінки ймовірності банкрутства ЗАТ «Велика Кишеня» представлені в табл. 1, а саме: ймовірність банкрутства дуже низька. Результати оцінки ймовірності банкрутства ЗАТ «ВАМ-Сільпо», що представлені в табл. 1, свідчать, що ймовірність банкрутства є мінімальною. Також згідно з отриманими даними в результаті проведеного аналізу ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості, які свідчать про задовільний фінансовий стан, можна припустити те, що використовувані моделі підтверджують низьку ймовірність банкрутства даних підприємств (рис. 2, 3).

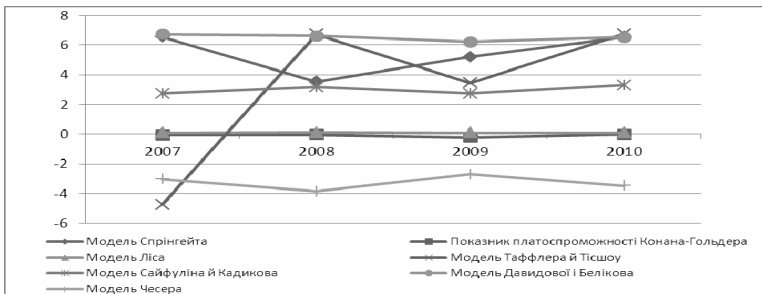

Рис. 2. Динаміка зміни показника рівня ймовірності банкрутства ПП ЗАТ «Велика Кишеня»

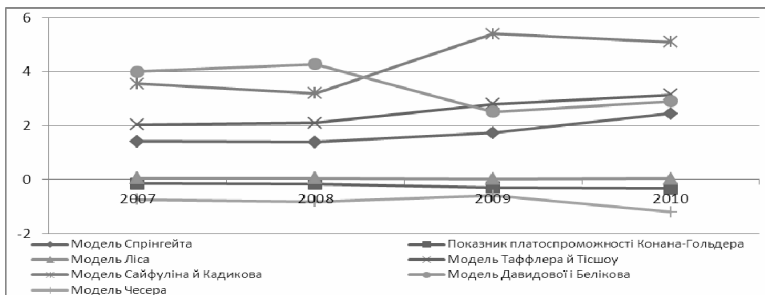

Рис. 3. Динаміка зміни показника рівня ймовірності банкрутства ТП ЗАТ «ВАМ-Сільпо»

Висновки. Для визначення рівня загрози банкрутства були проведені розрахунки ймовірності настання банкрутства трьох ТП. Для розрахунку ймовірності настання банкрутства застосовувались наступні моделі: модель Спрінгейта, показник платоспроможності Конана-Гольдера, модель Ліса, модель Таффлера й Тісшоу, модель Сайфуліна й Кадикова, модель Давидової і Белікова, модель Чесера.

Згідно отриманих результатів можна зробити висновок, що ймовірність банкрутства ТП ЗАТ «Львівхолод», ТП ЗАТ «Велика Кишеня», ТП ЗАТ «ВАМ-Сільпо» (м. Стрий, Львівська обл.) є мінімальною. Розрахунок прогнозних даних на 2010 р. свідчить про покращення фінансового стану досліджуваних ТП й при розрахунку інтегрального показника, рівень їх фінансової безпеки слід визнати як «високий».

1. Банкрутство і санація підприємства: теорія і практика кризового управління / [Т.С. Клебанова, О.М. Бондар, О.В. Мозенков та ін.]. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. – 372 с.

2. Бланк І.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Єльга, 2006. – 776 с.

3. Бегун В.В. Системний аналіз безпеки як вирішення багатовимірної задачі аналізу ризику / В.В. Бегун, І.М. Науменко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iee.org.ua>

4. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємства України: стратегія та механізм зміцнення: монографія / Т.Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 386 с.

5. Євдокимов Ф.І. Узагальнююча оцінка фінансової складової рівня економічної безпеки підприємства / Ф.І. Євдокимов, О.В. Мізіна, О.О. Бородіна // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія економічна. Вип. 46. – Донецьк: ДонНТУ, 2002. – 216 с.

6. Ковалев Д. Количественная оценка экономической безопасности предприятия / Д. Ковалев, И. Плетникова // Экономика Украины.– 2001.– № 4. – С. 35–44.

7. Кузенко Т.Б. Управление финансовой безопасностью на предприятии / Т.Б. Кузенко // Бизнес Информ. – 2007. – № 12 (1). – С. 27–30.

8. Weske M. Business Process Management: Concepts, Languages, Architectures / M.Weske. – Berlin: Springer, 2007. – 372 p.

9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://karabinerstream.com.ua>

10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.antiraid.com.ua/>

УДК 65:339.16

О.В. Хомів

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Обґрунтовано, що забезпечення економічної безпеки торговельних підприємства сьогодні повинно базуватися на принципах законності, комплексі превентивних заходів, координації та взаємодії, поєднання гласності з конспірацією, компетентності, безперервності та плановості заходів, підконтрольності системи безпеки підприємства торгівлі та її економічної доцільності.

Ключові слова: економічна безпека, торговельні підприємства, загрози, ризики.

Обосновано, что обеспечение экономической безопасности торговых предприятий сегодня должно базироваться на принципах законности, комплексе превентивных мероприятий, координации и взаимодействии, сочетании гласности с конспирацией, компетентности, непрерывности, плановости мероприятий, подконтрольности системы безопасности предприятия торговли, а также ее экономической целесообразности.

Ключевые слова: экономическая безопасность, торговые предприятия, угрозы, риски.

In the article it is grounded that nowadays the providing of economic safety of trade enterprises must be based on the principles of legality, the complex of preventive measures, coordination and interaction, combination of publicity and secrecy, competence, continuity and regularity of measures, the enterprise's security system being under the control of the trade and its economic expediency.

Key words: economic safety, trade enterprises, threats, risks.